

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 3, Sayı: 10, Aralık 2017, s. 570-585

Doç. Dr. Murat ELİÖZ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, murateliöz@hotmail.com

Doç. Dr. Ali TEKİN

Bitlis Eren Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, atekin@beu.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÇEBİ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon Bölümü, cebi73@hotmail.com

Arş. Gör. Ekrem AKBUĞA

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, e-akbuga@msn.com

ENGELLİ BİREYLERİN YOKSULLUK İLE MÜCADELESİNDE GİRİŞİMCİLİK VE GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER¹

Özet

Engellilerin yaşadıkları en büyük sorunlardan birisi yoksulluktur. Engellilerde yoksulluk, kendi özel durumları, uygulanan devlet politikaları ve engellilerin karşılaştığı toplumsal bariyerlerden dolayı büyük ve aşılması zor bir sorundur. Kamu yönetimi, alışlagelmiş uygulamalarla, engellilerin toplumdanda daha da soyutlanmasına neden olan sosyal desteklere devam ederek onları pasifleştirmektedir. Engellilere faydalı olmak amacıyla, ancak yan etkileri düşünülmeden, yasalarla onların ekonomik ve toplumsal hayata katılımları gerçekleştirilmek istenmektedir. Engellilerin ekonomik hayata

¹ Bu çalışma Uluslararası Balkan Spor Bilimleri Kongresinde (Mayıs/2017) sözel bildiri olarak da sunulmuştur.

katılımı bir işyerinde çalıştırılmak olarak algılandığından ve bu konuda sahada birçok bariyerin olmasından dolayı amaçlanan stratejiler sağlıklı işlememektedir. Bu stratejilerin işler hale getirilebilmesi için engellilere kendi işlerini kurabilmelerine imkân sağlayan düzenlemelerin ve teşviklerin sağlanması gereklidir. Bu çalışma Türkiye’de engellilerin girişimcilik konusunda karşılaşılabilecekleri fiziki bariyerlerin neler olduğu ve ilgili tarafların bu bariyerleri nasıl aşabileceği konusunda öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Engelli, Girişimci, Yoksulluk

IN THE STRUGGLE OF DISABLED PEOPLE WITH POVERTY THE ENTREPRENEURSHIP AND OBSTACLES TO THE ENTREPRENEURSHIP

Abstract

One of the biggest problems faced by disabled people is poverty. Poverty for the disabled is a bigger and more difficult problem to overcome due to their own special circumstances, the social barriers they face and the application of public policies. Public administration passivates the disabled by continuing to provide conventional social supports, which cause the disabled’s further exclusion from society. In order to be beneficial to the disabled, but without considering the side effects, realization of the disabled’s participation in economic and social life by implementing the laws is desired. Strategies that are aimed to solve the problem seem not working because of the fact that the disabled’s inclusion to the economic life is only perceived as being employed by public or private companies even though there are many barriers in real life. In order to make these strategies functional it is necessary to provide regulations and incentives that enable disabled people to set up their own businesses. This study presents suggestions on what kind of physical barriers the disabled may face for the entrepreneurial activities and how interested parties can overcome these barriers.

Keywords: Disabled, Entrepreneur, Poverty

1. Giriş

Günümüzün moda kavramlarından sosyal devlet anlayışının temel tezlerine rağmen Türkiye’de engellilerin ihtiyaçlarını gidermeleri ve yaşam kalitelerini arttırmaları tamamen ailenin gelir düzeyine ve yapılan sosyal yardımlara bağlı kalmıştır. Engelliler toplum içerisinde refaktan yeterince pay almadıkça onların bakım ve sorumluluklarını üstlenen ailelerin de yoksulluk çekmekte olduğu görülmektedir.

Kısa bir süre öncesine kadar engelli bireylerin serbest istihdam ve girişimciliğe karşı ilgilerinin olduğu fark edilememiştir (Arnold ve Ipsen, 2005; Callahan ve ark.,

2002). Girişimcilik özellikle son yirmi yıldır engelli bireylerin işsizlik ve istihdamı ile mücadelesinde yoksullukla başa çıkma stratejisi olarak desteklenmektedir (Blanck ve ark., 2000; Lind, 2000). İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri gibi gelişmiş ülkelerde engelli bireylerin serbest meslek oranı %11.8 olarak bildirilmiştir (Caldwell ve ark., 2016). Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde engelli bireylerin serbest meslek sahibi olarak ekonomiye katılımları çok düşük orandadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2009). Bu eksikliği ortadan kaldırmak için politika yapımcılar, engelli bireylere ekonomik yardımlar yaparak, devlet ve özel sektörde düşük düzeyde iş olanakları sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu yanlış politikalarla engelli bireylerin toplumsal refahtan aldıkları payı düşürerek onları yoksullaştırıp devletin üzerindeki maddi yükü de arttırmaktadırlar.

Türkiye’de engelli bireyleri girişimci olma konusunda nelerin motive edebileceği ile ilgili çalışmalar bulunmamaktadır. Dünyada engelliler ile ilgili veriler incelendiğinde engelli girişimcilerin iş ararken birçok sorunla karşılaştıkları ve bu nedenle içinde buldukları imkânlarla kendi işlerini kurmak zorunda kaldıkları görülmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye’deki engelli bireylerin yoksulluktan kurtulması konusunda öneriler bulunmaktadır. Engelli bireylerde yoksulluğun önüne geçmek için yeni fikirlere ve bakış açlarına ihtiyaç vardır. Türkiye’de ortalama 9,8 milyon (%12.29) civarında engelli bireyin olduğu bilinmektedir (TÜİK, 2002). Bu 9,8 milyon farklı bakış açısına yeteneğe sahip insanı sadece bazı yetersizlikleri olduğu için yoksullaştırma ve üretim ekonomisine katılımın dışına atma lüksümüzün olmadığı düşünülmektedir. Bu makale, yoksulluktan kurtulmak için ihtiyaç duyulan, farklı bakış açlarına sahip 9,8 milyon engelli bireyin ekonomiye katkı sağlayabileceği ve bu bireylerin de diğer insanlar kadar toplumsal refahtan paylarını alma hakları olduğu görüşünü savunmaktadır.

2. Yöntem ve Bulgular

Bu çalışmada girişimcilik yolu izlenerek engellilerin yoksulluktan kurtulması için uygulanabilecek stratejiler hakkında görüşler bulunmaktadır. Engelli bireylerin yoksullukla mücadelesinde kamunun uyguladığı destek programlarının pozitif ve negatif yönleri değerlendirilmiştir. Bununla beraber kamunun engelli bireyleri girişimciliğe yönlendirmek ve girişimci bireyler haline getirmek için hangi yolu izlemesi gerektiği konusunda öneriler bulunmaktadır.

Bu strateji ve önerileri belirlemek için özellikle engelli istihdamı ve girişimci engelli sayılarının yüksek olduğu ülkelerdeki engelli eğitim sistemleri ve engelli birey-

leri girişimci olarak yetiştirmek için hangi yolu izledikleri konusunda literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca Türkiye'deki kamu yönetiminin engellilere yönelik yaptığı destek programlar ve sosyo-kültürel yapı göz önünde bulundurularak bu alanda çalışan yerel ve ulusal yöneticilere konu ile ilgili sorunların giderilmesi hususunda hareket noktası olacağı umut edilen öneriler belirlenmiştir.

2.1. Engelli Bireylerde Girişimciliğin Önündeki Bariyerler

Herkes girişimci olma yatkınlığına sahip değildir, "ister engeli olsun ister olmasın herkes işletme sahibi olmak için biçilmiş kaftan değildir" (Caldwell ve ark., 2016). İnsanlar işgücü piyasasına katılım sırasında bilindik sorunlarla karşı karşıya kalırlar. Engelliler, yaşlılar, gaziler ve yoksullar gibi toplumdaki hassas gruplar bu sorunlardan daha fazla etkilenmektedirler (WHO, 2011). Gerçekten de engelli bireyler, birden fazla, sosyal dışlanma ve iş gücü piyasası dezavantajı ile karşı karşıyadırlar (Berthoud, 2008). Engelliler için girişimciliğin önündeki bariyerler, sosyo-ekonomik yoksunluğun yanında cinsiyet, etnik köken ve yaş engelleri olarak da gruplandırılabilir. Engelli kadınlar, yaşlı engelliler ve gazilerin iş gücü piyasasında karşılaştıkları sorunlarda daha dezavantajlı oldukları görülmektedir.

Politika yapımcılar girişimciliği geliştirmek için planlamalar yaparken, sadece belirli insanlar için girişimciliğin önündeki engelleri kaldırmayı düşünmektedirler. Oysa engelliliğe yönelik politika planlamaları ve farklı engellere sahip bireyler için farklı seçenekler hazırlamalılar (Kitchen, 2014). Çünkü engellilerin her biri belirli bir politika tepkisi gerektiren genel engellerin yanı sıra girişimci davranışlar göstermek ve devam ettirmek için özel engeller ile de karşı karşıya kalmaktadırlar. Engelli bireylerin girişimciliğe teşebbüsünü zorlaştıran dezavantajlardan bazılarını şu şekilde özetleyebiliriz.

- **Başlangıç Sermayesine Erişim:** Engelli bireylerin eğitim düzeyleri ve istihdam oranları düşüktür (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2017). Bunun sonucunda ise engelli bireyler düşük ücretli mesleklerde çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Düşük eğitim ve gelir seviyesi insanlarda konsantrasyon bozuklukları ve sınırlı kişisel finansal kaynaklara sahip olma sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Buna ek olarak engelli bireylerin bakımını yüklenen aileler, engelli birey ile zamanını evde geçirmekte veya esnek çalışma saatleri olan işleri tercih etmektedirler. Bakımı üstlenen fertlerin çalışmama seçeneği de çok sık görülen sonuçlardır. Ayrıca ailenin engelliye yönelik tercihleri (eğitim, rehabilitasyon ve tedavi masraflarındaki çeşitlilik) sonucu aile yoksullaşabilmektedir. Engelli bireylerin ve ailelerinin yoksullaşması, onların girişimsel motivasyonlarını ve başlangıç sermayesini finanse etmekte güçlüklerle karşılaşmalarına neden olmaktadır (Boylan ve Burchardt 2002; EMDA 2009; Foster 2010).

• **Destek Tuzağı ve Hibe-Kredilerin Kaynakları Hakkında Erişilebilir Bilgi Eksikliği:** Aktif olmaya istekli engelli girişimciler, düzenli desteğin sağladığı gelirin vermiş olduğu güvenceyi kaybetmekten korkmaktadırlar (Doyel 2002). Boylan ve Burhardt'ın (2002), İngiltere'de yapmış oldukları çalışmada istekli girişimcilerin destek gelirlerini kaybetmekten korktuklarını ve kendileri için mevcut mali ve mali olmayan desteklerin farkında olmadıklarını bildirmişlerdir. İnternet kullanarak uygun destek programlarına ulaşmak konusunda Türkiye'de bir zorluk bulunmamaktadır. Fakat engelli girişimci hayata atılmayı düşündüğünde desteğe ulaşsa bile, kurulum işlemleri ve planlamalar için danışmanlık ve destek merkezlerine ihtiyaç duymaktadır. Türkiye'de hibe ve krediler konusunda temel eksikliğin erişimden çok girişimcilik konusunda bilgi eksikliği olduğunu düşünmekteyiz. Engelli bireyler çoğunlukla girişimcilik ve gelecekleri konusunda neler yapabilecekleri hakkında bir düşünceye sahip olmadıklarından bu konulardaki doğru davranışları sergilememektedirler. Politika yapımcılarının engelli girişimciler için uygulayabileceği somut ve yoğun destek biçimleri ile desteklemeleri gerekmektedir. Halka açık bilgi servislerini çevrimiçi hale getirmek, geniş grupların erişebilmelerini sağlamak gereklidir. Devlete ait destek hizmetleri giderek çevrimiçi platformlara geçtiği için devlete ait web sitelerinin tasarımı çok önemlidir. Girişimcilik, girişimci yardım ve destek programları hakkında eğitim ve bilgi konularında önemli çalışmaların yapılması bir zorunluluk olarak gözükmektedir.

• **Ekonomik Destek Yanlış Uygulamaları:** Engellilerin çoğu eğitim ve istihdam yerine sosyal yardımlarla hayatını devam ettirmek istemekte veya iş bulmak ve sosyal yaşama katılmak konularında gönülsüz davranışlar sergileyebilmektedirler. Girişimcilik potansiyeline sahip engelli bireyler, düzenli desteğin sağladığı yaşam şartlarını ve gelirin sağladığı güvenliği kaybetmekten korkmaktadırlar. Yaşam standartlarında değişikliğe gitme konusunda endişeler hissedilen engelli bireyler girişimcilik sonucunda elde edecekleri gelirin başlangıçta düşük olabileceğini ve serbest çalışmanın "riskli" olabileceği algısına sahip olabilirler. Bunun nedenleri olarak var olan pozisyonlarını kaybetmeme isteği ve bu yaşam tarzının oluşturduğu başarabilmeye inanma yoksunluğu ile pozitif ayrımcılığın nimetlerinden vazgeçmek istememeleri olabilir. Bu destekler girişimcilik potansiyeline sahip engelli bireyleri gönülsüzlüğe itebilir. Buna ek olarak girişimcilik konusunda yeterli farkındalığa sahip olmadıklarını da söyleyebiliriz. Tüm bu olumsuz unsurlar engelli bireylerin iş kurma girişimlerinde caydırıcı niteliktedirler.

• **İlgili İş Bilgisi ve Becerilerin Eksikliği:** Engelliler, sınırlı eğitim ve istihdam deneyimi nedeniyle sıklıkla uzman işletme yönetimi, hukuki ve finansal uzmanlığa sahip olmamalarından dolayı dezavantajlı hissedebilirler (Enabled4enterprise, 2008). Girişimcilik konusunda Türkiye'deki çalışmalar ve sonuçlarına bakıldığında engelli

bireylerin bu konuda donanımlı olmasını beklemek haksızlık olur. Engelli bireylerin serbest meslek sahibi olmaları için uygulanan girişimcilik eğitimleri, staj eğitimi programları ve buna bağlı olarak istihdam deneyimleri mevcut değildir. Bu tür alt yapı eksiklikleri sonucunda uzman işletme yönetimi, işletme bilgisi, hukuki ve finansal uzmanlığa sahip olmamaları girişimci faaliyetler göstermemelerinde önemli rol almaktadır. Türkiye'deki temel problem engelli bireyler için engelliliğin başından itibaren belirli uzman ve danışmanlar gözetiminde, verilen eğitimlerle gelecekte yapabilecekleri işlere hazırlanma konusunda, program ve/veya planlamaların olmamasıdır. Bu yönüyle engelli bireylerin tamamen tesadüflere bağlı olarak yaşamaya zorlandıklarını görmekteyiz.

- **Güven Eksikliği/Sınırlı İstek-Motivasyon:** Aktif olma isteğindeki engelli girişimciler, çoğu kez mental sağlık ile ilgili engelli olanlar, (EMDA 2009) başarılı bir şekilde iş kurup sürdürebilecekleri konudaki inançtan yoksundurlar. Devlet destekleri ve ailelerin korumaları altında yaşayan engelli bireyler girişimcilik potansiyelleri olsa bile sürdürülebilir gelir kaynağı olarak bir iş fırsatını değerlendirme hususunda yeterli motivasyona sahip değildirler. İzole edilerek, toplum içerisinde yaşamaya zorlanan engelli bireyler etraflarında oluşturulan koruma kalkanının içerisinde kendi özgüvenlerini geliştirememektedirler. Bu kalkan içerisinde kendilerine uygulanan pozitif ayrımcılığın nimetlerinden yararlanmayı öğrenen engelli bireylerin girişimci olma konusundaki motivasyonları olumsuz etkilenmektedir. Engelli bireylerin potansiyellerini harekete geçirmek için teşvik edici motivasyon faktörlerine ihtiyaç duyulmaktadır.

- **Toplumun Engellilere Bakış Açısı ve Tüketici Ayrımcılığı:** Engelli bireylerin sahip oldukları işletmeler tarafından üretilen mal ve hizmetlere olan talebin az olması büyük bir sorundur. Bunun nedeni engelli bireylerin engellerinden dolayı verimli olacakları düşünülmediğinden, özellikle küçük işletmelerde, onların ürettiklerine de sadece sosyal destek olmak anlayışı ile yaklaşılmaktadır. Girişimci faaliyet gösteren engelli bireyler ürünlerini pazarlama ve iş faaliyetlerinin devamını sağlamakta diğer bireylere göre daha fazla zorluklar yaşamaktadırlar. Buradaki temel sorun devletin engelli bireyleri koruyacak kooperatif sistemine benzeyen bir yapı oluşturulmaması olarak görülmektedir.

- **Eğitim/Girişimcilik Eğitimi/Staj/Uygulama Fırsatları:** Maddi imkânsızlıklar alınan eğitimin kalitesi üzerinde önemli bir faktördür. Bu fırsat eşitsizliğini ortadan kaldırmak gerekmektedir ki bunu gerçekleştirmek için devlet, engelli bireyleri eğitimi almaya teşvik etmek zorundadır. Engelli bireylerin pasif buldukları koruma bölgelerinden çıkmaları için teşvik edici destekler sağlanmalıdır. Eğitim düzeyi artan bireylerin gelir miktarları da belli oranlarda arttırılmalıdır. Engellilerin aldıkları her eğitim-öğretim aşaması, gelişimlerine katkı sağlayan diploma/sertifika sonrasında gelirlerinde

bir artış sağlanmalıdır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta bu insanlara verilen eğitimin niteliğidir. Bu eğitim, girişimci bireyler olmaya özendirici olmalıdır. Staj ve uygulama temelli eğitimlerin engelli bireylerin beceri ve potansiyellerine göre onları geleceğe hazırlayan nitelikte olması gerekmektedir. Bu çalışmaların yanında mutlaka danışmanlık hizmetlerinin verilmesinin de zorunluluk olduğu inancındayız.

- **Politik ve Hassas İş Desteklerinin Bulunmaması:** Danışmanlar engelli bireyler için bir kariyer seçeneği olarak kendi hesaplarına çalışmayı önermekte sıklıkla isteksizdirler ve bazen de bilinçli bir şekilde onların cesaretlerini kırarlar (Kitchen, 2014). Engelli bireyler girişimci eğilimler gösterdiklerinde korkularının ve endişelerinin üstesinden gelmelerine yardım edilmelidir. Bunu sağlamak için politik destek uygulamaları, danışmanlık hizmetleri verecek personel ve engellileri risklerden koruyacak yasalara ihtiyaç duyulmaktadır. Öncelikle bu çalışmaları gerçekleştirecek bireylerin engellilerin ihtiyaçlarını belirleme ve giderme ile onlara yaklaşım konularında eğitilmeleri gerekmektedir. Farklı engel türlerine göre tutum geliştirebilecek donanımlı bireylerin hazırlanmasından sonra bu bireylerin küçük yaşlardan itibaren engelli bireylere destekler vererek kendi geleceklerini şekillendirmelerinde rol almaları gerekliliktir. Tüm bunların gerçekleşmesi için politika yapıcılarının bu konuya olan bakış açılarını değiştirmeleri gerekmektedir ve dönemsel değil sağlam temellere oturtulmuş plan/programlara ihtiyaç vardır.

- **Güven İnşası ve Rol Modelleme:** Engelli girişimciler için örnek çalışmaların sınırlı olması girişimcilik potansiyeline sahip engelliler için önemli bir sorundur ve engelli bireylerin Türkiye ve dünyada ki başarılı engelli girişimciler hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları da bu sorunu büyütülmektedir. Engelli bireylerin örnek alacakları ve bu konuda daha güvenli hareket etmelerini sağlayacak rol model insanlar hakkında bilgileri sınırlıdır. Engelli bireylerin hangi şartlarda neleri başarabildikleri ve neler yapabilecekleri konusunda yeterli çalışma ve örneğe sahip olmamaları rol model alma açısından çok yetersizdir. Literatür incelendiğinde bu konularda az sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Bu nedenle başarılı engelli girişimciler hakkında bir kayıt sistemi oluşturulmalı ve bu insanların hayatları ve gelişimleri diğer engelli bireylere örnek olacak şekilde aktarılmalıdır.

3. Tartışma ve Sonuç

Son yıllarda teknolojinin insan gücünün yerini devralmasına rağmen dikkat çeki bir şekilde verimlilik için insan kaynağına özel bir önem verildiği görülmektedir. Fakat bu önemin bazı gelişmiş ülkeler dışında dünya genelinde sadece engeli olmayan bireylere yönelik olduğu gözlemlenmektedir. Bu sonucun oluşmasında hem toplumun

hem de engellilerin büyük payı vardır. Toplumun engelliye bakış açısı ve yaklaşımı engellileri pasif olmaya zorlarken, gönüllü veya baskıyla pasif hale gelmiş engelliler de bu yaklaşımı kabullenmiş olmakla birlikte toplumda 'engelli' ile oluşmuş algıyı kırmak için pek mücadele edilememektedir (Demir, 2016).

Bir ülkenin ekonomik kalkınmasını hızlandırmak için girişimcilik potansiyeline sahip insanların sahaya çıkarılması büyük önem taşımaktadır (Karıman, 2017). Kullanılmayan her kaynak rekabet gücüne ve dolayısıyla ekonomik kalkınmaya negatif etki eden bir faktördür. Atıl kapasite sebebi ile oluşan verimlilik kayıpları örgütler ve ülkeler için büyük çapta kayıplara neden olurlar ve atıl kapasite büyüdükçe insan sermayesine yapılan yatırımların da geri dönüş oranları o miktarda düşmektedir (Al-Yahya, 2007).

Engelli bireylerin temel sorunlarından bir tanesi başlangıç sermayesine erişim problemidir. Engelli ailelerinin yoksulluğa sürüklenmeleri veya düşük sosyo-ekonomik grup içerisinde olmaları, engelli girişimcilerin başlangıç sermayesini finanse etmekte güçlüklerle karşılaşmalarına neden olmaktadır. Engelli bireylerin iş kurmaları ve bu yönüyle hapsoldükleri evlerden çıkmaları diğer aile fertlerinin de çalışma oranlarını arttıracak olmakla birlikte evlere olan bağımlılıkları da azalacaktır. Engelli bireylerin verimli girişimciler olarak toplumun birer parçası olmaları, ailenin diğer fertlerinin de engelli bireyin yörüngesinin dışında daha bağımsız ve daha verimli çalışması ile aile olarak ekonomik refah düzeylerinin yükselmesini sağlayabilecek ve sadece engelli bireylerin değil onların bakımından sorumlu olan tüm aile fertlerinin girişimci davranışlar göstermeleri beklenilebilecektir.

Hibe ve kredilerin kaynakları hakkında erişilebilirlik ve bu konulardaki bilgi eksikliği engelli bireylerin önündeki en önemli bariyerlerden bir tanesidir. Bu tür kaynaklar ve programların tümü internet üzerinden ulaşılabilir olmasına rağmen bunların fiziki işlemlerinin tamamlanması ve bu konularda teknik destek verecek bir yapı oluşturulmalıdır. Türkiye'de engellilere yönelik girişimcilik eğitimi, destek ve danışmanlık hizmetleri veren ve bu hizmetleri engellilerin ayağına götüreceği bir yapı mevcut değildir. Bu konudaki destek devletin gençlik merkezleri uzmanlarınca, danışmanlık ve engelli bireylerin ayaklarına giderek işlemler ve sürdürülebilirlik konusunda uygun stratejiler oluşturma konularında yardımcı olunmalıdır. Bu konuda atılması gereken ilk adım bu hizmetleri verecek donanımlı insanların yetiştirilmesi olmalıdır. Bu aşamadan sonra engelli bireylere özel vergi indirimleri, kredi ve destek planlamaları yapılmalıdır. Sadece işletmelerin kurulma aşamasında değil sürdürülebilirliğini sağlamak için de devlet destekli bilgilendirme ve destekler planlanmalıdır.

Sosyal yardımların ortaya çıkardığı sorunlardan birisi engelli bireylerin iş bulmak ve sosyal yaşama katılmak konularında gönülsüz davranmasıdır ki bu gönülsüzlük ve kolayca kaçma bazı engelli bireylerde bir hayat felsefesi olmaya başlamıştır (Demir ve Eliöz, 2016). Girişimci faaliyet gösteren bireylere devlet destekleri artırılarak teşvik edici faktörler olarak kullanılmalıdır. Politika yapıcılarının engelli girişimcilerin kendilerini güvende hissetmeleri için; gelirleri belli bir orana çıkana kadar ekonomik destekleri kesmemek, uzun vade kredi, faizsiz kredi, hibe ve hatta yanında çalıştırdığı insan sayısına göre artan destek gibi seçenekler sunabilecek bir yapı oluşturmaları gerektiği düşünülmektedir. İş desteklerini gerçekleştirmek için mali destek kredi sağlayıcılara hibe, kredi, sübvansiyonlu kredi veya kredi garantileri, vergi kredileri ve işletme kayıt ücretlerinden muafiyet şeklinde olabilir (Greve 2009; Huang ve ark., 2009; Bernard ve ark., 2006). Politikalar engelli girişimcilerin serbest meslek edinirken veya iş kurarken destek cezası almayacağını garanti etmelidir. İşgücü piyasası statüsü (istihdam, serbest meslek, işsizlik, hareketsizlik) arasındaki geçişler olabildiğince sorunsuz olmalıdır. Yeni ticari girişimler ticareti durdurursa, desteklere geri dönüşler hızlı bir şekilde sağlanmalıdır.

Engelli bireylerin toplumdan ve ekonominin dışında kalmasından kaynaklı iş bilgisi ve beceri eksikliği yaşadığı bir gerçektir. Bu insanların eğitimlerinin en başından itibaren sonraki dönemlerine ulaştıracak ve girişimci potansiyellerini hazırlayacak bir donanuma sahip olacak şekilde hazırlanmaları gerekmektedir. Örgütsel iş hiyerarşilerinin alt ucundaki engelli çalışanların en başından itibaren staj veya benzeri hizmetler almaları sağlanarak yönetsel uzmanlık alanındaki donanım eksiklikleri giderilmelidir. Bu amaçla devlet gençlik merkezleri vasıtası ile engelli bireyleri uzun vadede geleceğe eğitimlerle hazırlamalı ve danışmanlık hizmetleri sunulmalıdır. Normal gelişim gösteren insanlarda olduğu gibi her engelli birey de girişimci olmak zorunda değildir. Fakat bu potansiyeli olan engellilerin tespiti ve gelişimi sosyal devletin planlaması gereken bir alandır. Toplumsal refahın adil dağıtılması ve Türkiye ekonomisine % 12-13 civarında bir katkı sağlamak için engeli bulunan bireylere stajyerlik, çıraklık, danışmanlık hizmetleri ve en önemlisi erken yaşlardan itibaren girişimcilik eğitimleri verilmelidir. Çünkü engelli bireylerde oluşabilecek düşük beklenti, kariyer gelişimi ve ilerleme fırsatlarını bloke edebilir ve engellilik imtiyazlarını kaybederek sahip oldukları küçük geliri tehlikeye atmamak gibi endişeler gelişebilir.

Yaşamak zorunda bırakıldıkları fanus içerisinde olmak engelli bireylerde oluşmuş güven eksikliği ve buna bağlı olarak yeni bir şeyler yapmak konusunda sınırlı istek/motivasyona sahip olmaları son derece önemli bir problemdir. Bu insanların kendilerinde var olan potansiyelin farkına varmaları ve harekete geçirmeleri oldukça

önemlidir. Başarısızlığın, ekonomik desteklerin kesilmesi gibi cezaya dönüşmeyeceği ve başarılı oldukça gelirlerinin de artış göstereceği ve devlet desteklerinin artacağını bilmelidirler. Özgüven ve yüksek motivasyonun sağlanması bir anda ortaya çıkmayacağı için engelli bireyleri küçük yaşlardan itibaren, devlet politikası olarak staj ve benzeri uygulamalarla, kendilerine güvenleri artırılmalıdır. Devlet, engelli bireylerde ki potansiyelin farkına vararak bu insanları pasife etme bakış açısını değiştirmelidir. Bu insanların geleceklerinin şekillendirilmesi için bir plan yapmalı ve küçük yaşlardan itibaren eğitimlere başlamalıdır. Bu eğitimler psikolojik gelişimi destekleyici, uygulama temelli ve içerisinde danışmanlık hizmetlerini de içermelidir. Bu tür tedbirlere ek olarak var olan potansiyellerini ortaya çıkaracak girişimcilik eğitimleri verilmesinin gerektiğini düşünmekteyiz.

Engelliler, insan sermayesinde değerlendirilmesi pek başarısız olan en büyük grup olduğundan (Libera, 2015) bu grubu dışarıda tutma lüksümüz de yoktur (Demir ve Eliöz, 2016). Türkiye’de toplumun, engelli bireylerin verimli olabilecekleri ve bu insanların ortaya koydukları ürün ve hizmetlerin kaliteli olabileceği konusundaki bakış açısını kazanması ve ön yargılardan kurtulması önemli bir konudur. Bununla beraber engelli bireylerin ürettikleri ürünleri pazarlama konusunda endişe duymamaları ve devlet desteğini hissetmeleri gerekmektedir. Bu anlamda girişimci engellilerin ürettiği ürün ve hizmetler devlet tarafından alınabilir, pazarlama desteği veya devlet garantisinde üretim yapması sağlanabilir. Devlet destekli ve kontrollü ürünlere toplumun güvenini artırıcı reklam ve tanıtım çalışmaları yapılmalıdır. Satış ve pazarlama desteklerinin yanı sıra vergi, geri ödeme gibi konularda destekleyici özel düzenlemeler yapılmalıdır. Engelli bireyler için devletin gücünü ve teşvik edici motivasyonunu her aşamada hissetmelerinin önemli bir gereklilik olduğunu düşünmekteyiz.

Engellilere, en başından beri iyi bir yönlendirme ve nitelikli bir eğitim verilmeden ülkenin tüm insan kaynağı potansiyelini kullanmak mümkün olmayacaktır. Bu potansiyel kullanılmadığı verimliliği elde etmek zorlaşacaktır. Engellilerin toplumda verimli bireyler haline gelebilmesi için eğitim ve istihdam politika ve uygulamalarında köklü değişikliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü insan kaynağı kapasitesi ancak etkili bir eğitim, uygulama ve istihdam politikası ile geliştirilebilir (WHO, 2011).

Engelli olmak, kesin bir şekilde iş bulma ihtimalini azaltır. Engelliler daha az eğitilmiş olma eğilimindedirler (Berthoud, 2008). Düşük düzey eğitim dezavantajının engelli olma riski ile ilişkili olduğu bulunmuştur, engelliliğin başlangıcı ile daha ileriki yaşamda düşük eğitim nitelikleri ilişkilendirilmektedir (Burchardt, 2002; Jenkins ve Rigg 2004). Gençlik merkezleri kullanılarak girişimcilik eğitimleri, danışmanlık hizmet-

leri, psikolojik destekler ve özgüven arttırıcı staj ve uygulama fırsatları gerçekleştirilmelidir. Bu eğitim ve çalışmalarla gerekli belge ve donanımına sahip insanların ekonomik desteğini arttırma yoluna gidilerek teşvik edici bir motivasyon sağlanabilir.

Engellilere rehberlik edecek danışmanların genellikle farklı gruplara uygun tavsiyeler vermeleri için eğitim gerekir. Bu eğitim, bir işletmeyi başlatmak ve işletmek konusunda belirli ve istikrarlı girişimcilerin deneyimlediği özel ve genel engelleri göz önünde bulundurmalıdır. Bu nedenle, danışmanlar çeşitlilik konularında talimat almış olmalı ve engelli kişileri kalıplara sokmaktan kaçınmalıdır. Muhatapların güvenini inşa etmek danışmanların verebileceği en iyi destek olabilir. Bununla beraber farklı engel gruplarının özellikleri hakkında bilgi ve donanımına sahip olmalıdırlar. Engelli bireylerin serbest meslek sahibi olmalarına veya yeni iş kurmalarına destek verme yönündeki olumlu argümanlar göz önünde bulundurulmalıdır. Böyle bir destek olmadan birçok engelli girişimci, yeteneklerinin hak ettiği fırsatları kaçırabilir. İnsanların var olan potansiyellerini kullanamaması yoksulluğun temel nedeni olarak düşünülebilir.

Rekabet kavramı engelli olan kişiler için zor bir kavramdır. Sadece güçlülerin yaşama hakkı olduğu var sanılan dünyada engelli kişiler rekabet edebilen kişiler olarak değerlendirilmemektedir. Ayrıca engelliler de kazanan ve kaybedenlerin olduğu bir yapı içerisinde kendilerini kaybedenlerden görme eğilimindedirler. Bu nedenle politikacılar girişimci destek çalışmalarını tasarlarken ve uygularken, engellilere yönelik çok kapsamlı, yoğun ve özel destek sağlamak zorundadırlar.

Politik ve iş destekleri her girişimci için önemli bir değerdir. Politika yapıcılarının girişimciliğin önündeki engelleri nasıl giderebileceklerini anlamak için insanların engelliliklerinin heterojenliğini kabul etmelidirler. Farklı engel grupları için farklı seçenekler sunabilecek yapılar oluşturulmalıdır. Politikalar tüm durumlar için uygun yapılar içermelidir. Engelli bireylerin staj veya istihdamına destek veren firmalar için vergi düzenlemeleri sağlanabilir. Bu şekilde özel sektörde kurumsal farkındalıklar sağlanarak engelli bireylerin potansiyellerini ortaya çıkarmalarında destek güç olarak kullanılabilir.

Engelli girişimcilere yönelik politika desteği araştırması sınırlıdır, bu nedenle, kimler için çalıştıkları, nasıl ve niçin yaptıkları, ne şekilde çalıştıkları, iş ve girişim türleri ve bu tür destek programlarının daha geniş ekonomik ve sosyal sonuçları hakkında çok az bilgi mevcuttur. Bu destek araştırmaları, işletme ve yönetim bilgi ve becerileri ile girişimci olma ve sürdürme kabiliyetini etkileyen kişisel özelliklerle ilgili kendi özel yeteneklerinin yanında, bir işletmeyi başlatma ve işletmeyle ilgili özel ihtiyaçları da dikkate almalıdır.

Engelli potansiyel girişimciler için örnek olacak çalışmalar yapılmalıdır. Politikacılar ve araştırmacılar dünyada engelli başarılı girişimciler hakkında çalışmalar yapmalıdırlar. Böylelikle diğer engellilere özgüven kazandırma ve örnek alacakları insanları tanımaları sağlanacaktır. Engelli bireylerin dünyada hangi sektörlerde çalıştıkları ve hangi alanlarda başarılı oldukları araştırılmalıdır. Bu araştırmalar ışığında engelli girişimcilerin Türkiye’de hangi alanlarda başarılı olabilecekleri, nelere ihtiyaçları olabileceği, engelli girişimcilere devlet desteğinin ne şartlarda verilmesi gerektiği gibi konularda teşvik edici destekler de bulunmalıdır.

Türkiye’de engellilerin hangi tür iş ve ticarete sahip oldukları ve kendi hesabına çalışmaktan elde ettikleri kazanımlar hakkında çok az şey bilinmektedir; engelliler ne tür ve boyutlarda işletmeler işletiyor ve onlar için hangisi (mikro, küçük, orta vb.) daha uygundur? Engelli girişimcilerin karşılaştıkları zorluklar/sorunlar nelerdir? Mücadele alanları (finans, pazarlama) var mıdır? Destek hizmetleri/olanaklarının engellilere ait işletme biriminin büyümesine etkisi nedir? Bu sorulara bulunan tam ve güncel yanıtlar doğrultusunda engelli girişimcilerin deneyim, bilgi, irtibat ve işlerinden kaynaklanan birikim süreçlerini kullanarak engelli girişimcilerin rekabet üstünlükleri kazanma konusundaki anlayışımızı arttırmak adına araştırmalar yapılması gerekmektedir.

Sonuç olarak, engellilerin toplumda başarıları ile adlarından söz ettirebilmeleri için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Engelliler, kendilerini pasif olmaya iten ve başarı şansları olmayan işler yerine toplumca başarıları takdir edilecek, kendi yetenek ve eğitimleri ile hak ettikleri pozisyonlarda istihdam edilmelidirler. Doğru bir kariyer ve eğitim yönlendirmesi ve gerekli altyapının sağlanması ile engelli bireylere toplumun bakış açısı da değişecektir ve engelliler de toplumun diğer bireyleri gibi ülkelerine-ailelerine katkı sağlayan verimli ve rekabet gücünü destekleyen aktif insan kaynağı unsuruna dönüşeceklerdir.

Engeli bireyler için iş kurmak önemli bir fırsattır. Engelliler işgücünün önemli bir kısmını oluşturmalarına rağmen tatmin edici bir iş bulmada sık sık güçlüklerle karşılaşmalarından dolayı kendilerine has ihtiyaçlar için uygun meslekler bulma aracı olarak girişimcilikten istifade edebilirler (Demir, 2016).

Engelli bir girişimci engelli olmayan girişimcilerle rekabet etmek zorunda kaldığında, bir dezavantajla karşı karşıyadır. Engelli nüfustan girişimciler yaratmak daha pahalıdır; çünkü engelli bireyler yüksek hassasiyete sahip bir durumda yaşamaktadırlar (Gartner ve ark., 1988). Engelli girişimciler diğer insanlara oranla daha fazla fiziki yardıma ihtiyaç duyabilirler, bazı giderleri azaltmak için, işleri kendileri yapamamalarından dolayı nakliye gibi bazı maliyetleri arttırmaktadırlar. Ayrıca kültürlerde önyar-

gılar, batıl inançlar vb. nedenler, tüketicilerin engelli girişimcilerden ürün ya da hizmet satın almayı istemeyebilecekleri bir pazarlama dezavantajıyla sonuçlanabilir (Handojo, 2004). Bu nedenlerden dolayı güçsüzlük ve ekonomik dışlanma ile karşı karşıya kalmaktadırlar.

Amerika Engellilik Örgütünün 1986 ile 1994 yılları arasında yapmış olduğu kamuoyu yoklaması, istihdam altında olmayan çalışma yaşındaki engelli bireylerin ezici çoğunluğunun çalışmak istediğini ortaya çıkarmıştır (Stoddard ve ark., 1998). Amerika'da 1990 nüfus sayımına göre engelli bireylerin (%12,2) serbest meslek sahibidir. Bu sonuçlara göre engelliler için çalışma çağındaki insan sayısına ve işgücü piyasasında aktif engelliler arasında serbest meslek oranlarının yüksek olması dikkat çekmektedir.

Türkiye'de 15-64 yaş aralığında çalışabilir düzeyde engelli sayısı hakkında sağlıklı bir veri bulunmamakla beraber Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi tarafından yapılan çalışmada 2002 yılında engellilerin genel nüfusa oranı %12,29 olarak bildirilmiştir (Orhan, 2013). Türkiye'deki engelli nüfusu göz önünde bulundurularak bu değer ekonomiyeye katılımı sağlandığı takdirde ortaya çıkacak değer düşünüldüğünde, politika yapıcıların tartışmasız olarak girişimcilik destek programlarını ciddi olarak değerlendirmelerinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'de yaşayan engellilerin çoğunluğunun kendi işlerini kurmayı düşünmedikleri sadece devlet yardımı alarak evde verimsiz bir yaşamı tercih etmekte olduklarına tanıklık etmekteyiz. Devletin uyguladığı ekonomik destek programları engellileri evde yaşayan ve kendilerini verimli kişiler olarak görmeyen bireyler haline getirmekte olduğu söylenebilir. Aile ve devlet desteği altında yaşama bağımlılıkları gelişen engelli bireyler özgüvenlerinin gelişmemesi sonucunda kendi kendilerine bir psikolojik bariyer oluşturarak mevcut durumlarını da koruma eğilimi göstermektedirler. Bu sonuçlar doğrultusunda toplum içerisinde bir şekilde pozitif ayrımcılığın getirdiği rahatlığa alışan engelli bireylerin bu aşamadan sonra girişimci potansiyellerini ortaya çıkarmalarını beklemek mümkün değildir. Politika yapıcılar bu konuda yeni düzenlemeler yaparak engelli bireylerin psikolojik gelişimlerini destekleyen ve onları aktif bireyler olmaya teşvik eden politikalar üretmelidirler. Ancak bu alt yapı çalışmalarından sonra engelli bireylerden girişimci davranışlar göstermeleri beklenebilir. Engelli bireylerin topluma entegrasyonu ve girişimci bireyler olarak ekonominin içerisinde yer alabilmeleri için uzun zamana ihtiyaç vardır. Bu süreçte engelli bireylere eğitim, danışmanlık ve psikolojik destek hizmetlerinin sunulması zorunlu olmalıdır.

KAYNAKLAR

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Yurt İçinde İşe Yerleştirme Hizmetleri Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete Tarihi: 25.04.2009. <http://www.eyh.gov.tr/mevzuat/ulusal-mevzuat/yonetmelikler/yurticinde-ise-yerlestirme-hizmetleri-hakkinda-yonetmelik>
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (2017). Engelli ve Yaşlı Bireylere İlişkin İstatistiki Bilgiler. İstatistik Bülteni.
- Arnold, L., Ipsen, C. (2005). Self-Employment Policies: Changes through the Decade. *Journal of Disability Policy Studies*. 16 (2), 115-122.
- Al-Yahya, K.O. (2007). The Over-Educated, Under-Utilized Public Manager: Why Doesn't Human Capital Development Bring Desired Outcomes? *Academy of Management Proceedings*. 1. (1). 6
- Bernard, H., Leymat, A., Kowalczyk, T., De Klerk, T., Munoz, W., Du Mesnil, M., Bord, S. (2006). Good Practices for the Economic Inclusion of People with Disabilities In Developing Countries. Report for Handicap International.
- Berthoud, R. (2008). Disability Employment Penalties in Britain. *Work, Employment and Society*, 22, 1, 129-148.
- Blanck, P., Sandler, L. A., Schmeling, J. L., Schartz, H.A. (2000). The Emerging Workforce of Entrepreneurs with Disabilities: Preliminary Study of Entrepreneurship In Iowa. *Iowa Law Review*, 85(5), 1583-1661.
- Burchardt, T. (2002). *Enduring Economic Exclusion: Disabled People, Income and Work*. York: York Publishing Service.
- Boylan, A., Burchardt, T. (2002) Barriers to Self-Employment for Disabled People, report for the Small Business Service. <http://www.berr.gov.uk/files/file38357.pdf>
- Caldwell, K., Parker, S., Renko, M. (2016). Social Entrepreneurs with Disabilities: Exploring Motivational and Attitudinal Factors. *Canadian Journal of Disability*, 5(1) 211-244.
- Callahan, M., Shumpert, N., Mast, M. (2002). Self-Employment, Choice and Self-Determination. *Journal of Vocational Rehabilitation*, 17(2), 75-85.
- Demir, A.Z. (2016). Engelli Bireylerin Eğitim Ve İstihdamı İçin Bir Model Önerisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 4 Sayı:22, Kasım 2016, 145-167.
- Demir, A.Z., Eliöz, M. (2016). Engelli Bireylerin Eğitim Ve İstihdamı İçin Bir Model Önerisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl:4 Sayı:33, Kasım 2016, 76-90.

- Doyel, A. (2002). A Realistic Perspective of Risk in Self-Employment for People with Disabilities, *Journal of Vocational Rehabilitation*, 17: 115–24.
- East Midlands Development Agency (EMDA). (2009). Scoping Study into the Business Support Needs of Disabled Entrepreneurs in the East Midlands.
<http://www.emda.org.uk/uploaddocuments/disabledentrepreneurScopingReport%202009.pdf>
- Enabled4Enterprise, (2009). Project Report: Equipping the Enterprise Sector to deliver 'Disability Smart' Services. www.lcdisability.org/download.php?id=1944
- Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (2016). [Http://Eyh.Aile.Gov.Tr/Data/56179F30369dc5726c063e73/Bülten_Nisan2016.Pdf](http://Eyh.Aile.Gov.Tr/Data/56179F30369dc5726c063e73/Bülten_Nisan2016.Pdf)
- Foster, S. (2010). Promoting Entrepreneurship among Disabled People with Visual Impairment.
http://www.heacademy.ac.uk/assets/documents/LLN/HWLLN_Promoting_entrepreneurship_visual_impairment.pdf
- Gartner, W.B. (1988). Who Is an Entrepreneur? Is The Wrong Question? *American Journal of Small Business*, Vol-12, No.4 Pp.11-32.
- Greve, B. (2009). The Labour Market Situation of Disabled People in European Countries and Implementation of Employment Policies: A Summary of Evidence from Country Reports and Research Studies. Report Prepared for The Academic Network of European Disability Experts (Aned).
- Handojo, T. (2004). Entrepreneurship: An Alternative Concept for Economic Empowerment of People with Disability. Paper Presented on Field Study and Regional Workshop on Poverty Alleviation among Persons with Disabilities, Lanzhou, Gansu Province, China, 2004.
- Huang, J., Guo, B., Bricout, J. (2009). From Concentration to Dispersion: The Shift in Policy Approach to Disability Employment In China. *Journal of Disability Policy Studies*, 20, 1, 46-54.
- Jenkins, S., Rigg, J. (2004). Disability and Disadvantage: Selection, Onset, and Duration Effects. *Journal of Social Policy*, 33, 3, 479-501.
- John Kitchen, (2014). Entrepreneurship and Self-Employment by People with Disabilities, Kingston University, Background Paper for the OECD Project on Inclusive Entrepreneurship.
- Kariman, E. (2017). Girişimci Üniversite Olma Yolunda Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Samsun

Libera, T. (2015). How We Can Employ America's Largest Untapped Labor Force – People with Disabilities. [Http://www.insidesourceamerica.org/untapped-labor-force/](http://www.insidesourceamerica.org/untapped-labor-force/)

Lind, P. (2000). Getting Down to Business: A Blueprint for Creating and Supporting Entrepreneurial Opportunities for Individuals with Disabilities. Retrieved From Washington, Dc.

OECD (Organization for Economic Co-Operation and Development). (2003). Transforming Disability into Ability. Paris: OECD.

Orhan, S. (2013). Türkiye'de Özürlü Dostu İstihdam Politikaları (Durum Analizi ve Öneriler). T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi Yayınları Yayın No: 35, Ankara.

Pagán, R. (2009). Self-Employment among People with Disabilities: Evidence for Europe. *Disability and Society*, 24, 2, 217-229.

Stoddard, S., Jans, L., Ripplc, J., Krause, L. (1998). Cartbook on Work and Disability in the United State. 1998. An Info Use Report. Washington, D.C.; Us. National Institute on Disability and Rehabilitation Research. (C20013097).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2011). 6370_283_07.04.2011.Doc

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). 2002.

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1017

World Health Organization/World Bank, (2011). World Report on Disability.

[Http://Www.Who.Int/Disabilities/World_Report/2011/En/Index.Html](http://Www.Who.Int/Disabilities/World_Report/2011/En/Index.Html).